

**PROCEDURA
POSTĘPOWANIA Z DZIECKIEM
PRZEJAWIAJĄCYM ZACHOWANIA AGRESYWNE
W PRZEDSZKOLU PUBLICZNYM NR 295
„Kraina Bajek” w Warszawie**

Procedura została wprowadzona Zarządzeniem Dyrektora nr 26/23.z dnia 01.07.23 i przyjęta na zebraniu Rady Pedagogicznej w dniu 09 sierpnia 2023

Procedura obejmuje wszystkich pracowników Przedszkola nr 295 oraz Rodziców/opiekunów prawnych wychowanków uczęszczających do Przedszkola nr 295 "Kraina Bajek"

Podstawa prawna

- 1) Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe (**t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 900**).
- 2) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1604).
- 3) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r., poz. 1280 ze zm.).

1. Cele procedury

1. usprawnienie i zwiększenie skuteczności oddziaływań wychowawczych przedszkola w sytuacjach trudnych;
2. zapobieganie powtarzaniu się zachowań niepożądanych;
3. eliminowanie u dzieci negatywnego obrazu samego siebie, stwarzanie poczucia pewności siebie, zapewnianie równowagi emocjonalnej;
4. ułatwienie nawiązywania kontaktów społecznych;
5. ustalenie zasad reagowania na zachowania niepożądane;
6. wypracowanie metod współpracy ze środowiskiem rodzinnym.

2. Zakres procedury

I.POSTĘPOWANIE W SYTUACJI WYSTĄPIENIA ZACHOWANIA TRUDNEGO

1. Nauczyciel oraz pracownik administracji i obsługi przedszkola zobowiązany jest do przeciwstawiania się przejawom agresji ze strony wychowanków.
2. Podejmując interwencję wobec agresywnego dziecka, należy dążyć do zapewnienia bezpieczeństwa i opieki wszystkim wychowankom, a także sobie. Nauczyciel w takiej sytuacji prosi o pomoc innego pracownika przedszkola. Ustala kto będzie sprawował opiekę nad grupą, osobą poszkodowaną oraz dzieckiem wykazującym agresywne zachowanie.
3. Działaniom skierowanym na usunięcie bezpośredniego zagrożenia powinna towarzyszyć próba wyciszenia dziecka poprzez rozmowę, odwrócenie jego uwagi itp.
4. Podejmując interwencję wobec agresywnego dziecka nie wolno: obrażać dziecka, zawstydząć go ani oceniać; ocenie podlega zachowanie, a nie osoba. Reakcja powinna być stanowcza, a przekaz słowny prosty i jasny.
5. Nauczyciel ocenia skalę krzywdy i sposób, w jaki zostanie udzielona pomoc wychowankom, przeciwko którym skierowana była agresja.
6. Osoba podejmująca interwencję, niebędąca wychowawcą grupy, do której uczęszcza agresywny wychowanek, informuje o zdarzeniu wychowawcę.
7. Wychowawca przeprowadza rozmowę z dzieckiem przejawiającym zachowania agresywne mającą na celu opisanie zdarzenia, odwołanie do kodeksu grupowego w celu ustalenia poprawnego zachowania, uzyskanie od dziecka informacji o zrozumieniu przebiegu rozmowy i oczekiwań nauczyciela.
8. Fakt agresywnego zachowania dziecka powinien być odnotowany (kartach obserwacji) oraz zgłoszony bezpośrednio rodzicowi/prawnemu opiekunowi odbierającemu w danym dniu dziecko z przedszkola. Aby zapewnić komfort, rozmowa ta powinna odbyć się w ustronnym miejscu.

9. O sytuacji związanej z agresywnym zachowaniem dziecka nauczyciel powiadamia dyrektora.
10. Jeśli zachowanie wychowanka wiąże się z uszkodzeniem ciała innego dziecka, nauczyciel ma obowiązek poinformować rodziców dziecka poszkodowanego o zaistniałej sytuacji.
11. W przypadku powtarzających się sytuacji dyrektor przy udziale nauczycieli przeprowadza rozmowę z rodzicami dziecka przejawiającego zachowania agresywne, z przebiegu której spisana zostaje notatka służbowa.

II. ROZPOZNANIE PRZYCZYN I ŹRÓDEŁ MAJĄCYCH WPŁYW NA ZACHOWANIE DZIECKA, WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECKA

1. Nauczyciel podejmuje działania zmierzające do eliminacji trudności i rozwiązywania problemów dziecka:
2. Ustala wspólnie z dziećmi zasady zachowania w formie kodeksu grupowego obowiązującego w grupie/przedszkolu, przypomina je i regularnie odwołuje się do nich w codziennych sytuacjach.
3. Doprowadza do rozwiązania konfliktu między dziećmi poprzez opis zdarzenia przez obydwie strony, nazwanie emocji, podjęcie próby negocjowania rozwiązania.
4. Obserwuje zachowania dziecka w celu egzekwowania ustaleń i zapewnienia bezpieczeństwa innym dzieciom; zapisuje swoje obserwacje w dokumentacji obserwacji pedagogicznych.
5. Dokonuje wstępnej diagnozy i ustalenia przyczyny powtarzających się zachowań niepożądanych, w tym agresywnych, na podstawie poczynionych obserwacji rozmów z rodzicami.
6. Za zgodą rodziców (jest podpisana na początku roku) organizuje obserwację zachowania dziecka, sytuacji wychowawczej w grupie przez psychologa lub pedagoga specjalnego (w przypadku powtarzających się sytuacji kryzysowych).
7. Wychowawca dziecka sprawiającego trudności wychowawcze podejmuje działania w toku bieżącej pracy mające na celu eliminację trudności i rozwiązanie problemów dziecka.
8. Zgłasza dyrektorowi potrzebę objęcia dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną.
9. Dyrektor organizuje formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a nauczyciele wraz ze specjalistami opracowują indywidualny program wspierający dziecko.
10. W przypadku nieskuteczności działań podejmowanych w toku codziennej pracy z dzieckiem, wychowawcy przedstawiają problem Radzie Pedagogicznej.

III. WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM RODZINNYM

1. W przypadku powtarzających się przejawów agresji i innych zachowań powodujących trudności wychowawcze, nauczyciel podejmuje ścisłą współpracę z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka.
2. Podczas rozmowy indywidualnej nauczyciel informuje rodziców/prawnych opiekunów o dotychczas podjętych działaniach ukierunkowanych na eliminację niepożądanych zachowań dziecka.
3. Nauczyciel wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi, opracowuje plan działań w celu wyeliminowania niepożądanych zachowań, (czynności, zadania oraz metody pracy podejmowane zarówno w przedszkolu, jak i w środowisku rodzinnym). Działania te nauczyciel dokumentuje notatką służbową.
4. Nauczyciel- wychowawca oraz specjaliści (psycholog, pedagog specjalny) zachęca rodziców/prawnych opiekunów do stosowania wypracowanych wspólnie metod wychowawczych w domu rodzinnym. Na bieżąco wspomaga rodziców w pracy wychowawczej z dzieckiem, m.in. poprzez doradztwo w zakresie dobrych praktyk wychowawczych, wskazanie odpowiedniej literatury, proponowanie odpowiednich

zabaw i ćwiczeń do realizacji w środowisku rodzinnym, przekazanie informacji o instytucjach wspomagających rodzinę.

5. W przypadku nieskuteczności podejmowanych przez przedszkole działań i niemożliwości przewyciężenia w dłuższym okresie trudności wychowawczych, w szczególności, jeśli zachowanie dziecka trudnego powoduje stałe zagrożenie dla innych wychowanków, a ze strony rodziców dziecka brak jest stałej współpracy i obserwuje się inne zaniedbania obowiązków rodzicielskich, Rada Pedagogiczna rozważa poinformowanie o sytuacji Sądu Rodzinnego.
6. O agresywnych zachowaniach dziecka, braku współpracy rodziców w eliminowaniu tych zachowań, a także braku zamiaru poddania go obserwacji przez specjalistów poradni psychologiczno-pedagogicznej, dyrektor powinien poinformować Sąd Rodzinny, który jest uprawniony do wydawania zarządzeń w sytuacjach zagrożenia dobra dziecka, w tym do zobowiązania małoletniego do określonego postępowania (np. do właściwego zachowania w przedszkolu) oraz rodziców do określonego działania, np. do współpracy z placówką, poradnią psychologiczno-pedagogiczną lub inną instytucją- art.109 §1 i §2 pkt 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy.-sprawdzić

IV. DZIAŁANIA PROFILAKTYCZNE PRZEDSZKOLA

1. Przedszkole realizuje roczny plan pracy opiekuńczo-wychowawczodydaktycznej, w którym uwzględnione są Prawda Dziecka oraz obowiązujące w społeczeństwie wartości i normy zachowania.
2. Na początku roku szkolnego wychowawcy grup omawiają z rodzicami wszystkich dzieci wzajemne relacje między przedszkolem a środowiskiem rodzinnym dziecka, przedstawiają prawa i obowiązki w zakresie współdziałania w procesie wychowawczym oraz zakres odpowiedzialności za zachowanie dziecka.
3. Nauczyciele realizują zajęcia na temat wartości, stwarzają sytuacje edukacyjne, wykorzystując aktywizujące metody pracy, dzięki którym dzieci poznają wartości, uczą się je rozumieć i stosować.
4. Nauczyciele tworzą klimat wychowawczy zapewniający dzieciom bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne.
5. Nauczyciele poprzez zabawy kształtują inteligencję emocjonalną w zakresie rozpoznawania emocji i radzenia sobie z nimi; kształtują świadomość siebie - swoich zainteresowań, upodobań, woli, wzmacniają samoocenę, uczą zasad przebywania w grupie, zachęcają do wyzwań i podejmowania zadań

3. Osoby podlegające procedurze

Do przestrzegania niniejszej procedury zobowiązani są dyrektor, nauczyciele i pracownicy Przedszkola Publicznego Nr 295 "Kraina Bajek" oraz rodzice dziecka bądź jego prawni opiekunowie.

**Załącznik nr 1
do procedury postępowania
z dzieckiem przejawiającym
zachowania agresywne**

Warszawa, dnia.....

Wyrażam zgodę na zastosowanie wobec mojego dziecka

.....
(imię i nazwisko dziecka)

poniższej procedury wychowawczej w przypadku wystąpienia u dziecka zachowań agresywnych zagrażających zdrowiu i bezpieczeństwu jego samego, innych dzieci lub nauczycieli.

1. Polecenie ustne powtórzone w razie potrzeby.
2. Próba podjęcia wykonania prośby razem z dzieckiem (bycie blisko, wzięcie dziecka za rękę).
3. Odsunięcie/wyciszenie dziecka w sytuacji problemowej - prośba, by dziecko chwilę odpoczęło na krześle, bądź wyprowadzenie z sali i pozostanie poza grupą pod opieką dorosłego do czasu, gdy dziecko się uspokoi.
4. Przytrzymanie dziecka np. za rękę.
5. Holding - trzymanie dziecka w uścisku, całkowite zabezpieczenie osób znajdujących się wokół przed kopnięciem czy biciem przez dziecko.

.....
(podpisy rodziców/prawnych opiekunów)

**Załącznik nr 2
do procedury postępowania
z dzieckiem przejawiającym
zachowania agresywne**

Czym jest dziecięca agresja i jakie są jej formy?

Agresja to każde zamierzone działanie w formie otwartej lub symbolicznej, mające na celu wyrządzenie komuś lub czemuś szkody, straty lub bólu (Ranschburg 1985, s. 77).

Formy dziecięcej agresji:

Agresja fizyczna – polega na ataku fizycznym bądź obronie. Jej przyczyną często bywa konflikt o zabawkę lub pomysł na zabawę. Przejawia się zarówno biciem, kopaniem, szczypaniem, gryzieniem, jak i wyrywaniem sobie zabawki, popychaniem, rzucaniem i niszczeniem przedmiotów.

Agresja werbalna – polega na konfrontacji słownej związanej z wyzwiskami, a także z obwinianiem, skarżeniem, lamentowaniem. Są to także: kłótnie, obraźliwe słowa, prowokowanie.

Agresja pośrednia (cicha) – występuje wtedy, gdy dziecko wyłącza się z komunikacji, świadomie ignoruje i wyraża przesadnie brak zainteresowania innymi dziećmi. Sygnalizuje antypatię i broni się przed kontaktem społecznym, przygotowuje w tajemnicy przykry dowcip.

Agresja relacji – może prowadzić do wykluczenia z grupy pewnych osób, przedstawienia siebie w lepszym świetle oraz narzucania komuś swojej woli.

Zachowania agresywne dziecka to także:

1. opór wobec rodzica/nauczyciela;
2. niszczenie przedmiotów własnych i cudzych;
3. przesadne żądanie zainteresowania oraz uwagi ze strony innych;
4. przeszkadzanie innym dzieciom;
5. wybuchowość;
6. żądanie natychmiastowego zaspokojenia potrzeb;
7. krzyki i groźby wobec innych dzieci.

Przyczyny zachowania agresywnego:

1. niezaspokojenie potrzeb lub pragnień dziecka;
2. nieprawidłowe wzorce rozwiązywania konfliktów społecznych;
3. nowe sytuacje życiowe przerastające dziecko (np. pojawienie się młodszego rodzeństwa, rozwód rodziców itp.);
4. brak jasno określonych norm i zasad zachowania;
5. niskie poczucie własnej wartości;
6. nieumiejętność radzenia sobie z własnymi emocjami (np. złość, gniew, lęk, frustracja)
7. brak odpowiedniej ilości odpoczynku;
8. zbyt duży dostęp do środków masowego przekazu (Internet, gry komputerowe, bajki, filmy i programy, w których występuje przemoc, agresja);
9. reakcją obronną na zagrożenie (zagrożenie może być fizyczne np. hałas, gorąco, tłok lub psychiczne: wyśmiewanie, upokarzanie, poczucie niesprawiedliwości)
10. konsekwencją wczesnodziecięcych przeżyć (np. bicia, ostrego karania).

Sposoby zapobiegania dziecięcej agresji:

1. rozpoznanie indywidualnych potrzeb dziecka oraz stworzenie warunków umożliwiających mu zaspokojenie ich w odpowiednim stopniu;
2. stworzenie atmosfery zaufania, akceptacji i bezpieczeństwa;
3. dawanie dobrych wzorców do naśladowania;
4. ustalenie jasnych zasad i reguł, konsekwentne ich przestrzeganie;
5. wzmacnianie zachowań pozytywnych (np. pochwała słowa);
6. budowanie wewnętrznego systemu wartości;
7. współpraca rodziców/prawnych opiekunów z nauczycielem dziecka;
8. stworzenie sytuacji umożliwiającej pozbycie się negatywnych emocji, rozładowanie złości poprzez stosowanie takich metod jak: rysunek terapeutyczny, bajkoterapia, pantomima, ćwiczenia ruchowe, zabawy relaksacyjne z muzyką, ćwiczenia oddechowe.

Przykłady sposobów pozbywania się i odreagowania dziecięcej złości:(katalog otwarty)-

- ☐ skrzynia/pudełko złości – w środku znajdują się stare gazety, które dziecko może gnieść, gdy wpadnie w złość;
- ☐ malowanie jaskrawymi kolorami na dużym arkuszu papieru;
- ☐ ludek złości – np. pacynka lub skarpetka z namalowaną twarzą, do której można włożyć rękę i opowiedzieć o swoim zdenerwowaniu;
- ☐ zorganizowanie w domu/przedszkolu kącika złości – miejsce, w którym dziecko może usiąść i wyciszyć się kiedy odczuwa zdenerwowanie;
- ☐ woreczek złości, w którym dziecko może zamknąć negatywne emocje;
- ☐ terapia ruchem – wytupywanie złości np. na gazecie, planszy.
- ☐ ćwiczenia oddechowe – wydłużanie fazy wydechowej uspokojenie układu nerwowego, np. rozdmuchiwanie złości
- ☐ zabawy z kartami emocji – wybranie kart z emocjami towarzyszącymi dziecku, rozmowa, stworzenie opowiadania.